

Άρνηση ζωής: «Η γυναίκα, ην έδωκας μετ' εμού»

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία](#) / [Ορθόδοξη πίστη](#)

Φωτο:stmaterne.blogspot.com

Η εν ελευθερία και αγάπη ανδρόγυνη ενό-τητα είναι μια επιλογή του ανθρώπου. Γιατί ο άνθρωπος μπορεί να αρνηθεί να γίνει έ-να συνεχές ναι αγάπης —όπως είναι ο Θε-ός—, μπορεί να απορρίψει τη σύμπτωση α-γάπης και ελευθερίας. Τη δυνατότητα αυτή, την άρνηση της ενότητας και τον εγκλει-σμό στο εγώ, προσφέρει ο διάβολος. Η λέ-ξη διάβολος —αντίθετη της λέξης σύμβολο, η οποία σημαίνει ενώνω δύο μέρη, γεφυρώνω μια απόσταση— σημαίνει αυτόν που χωρίζει, που διασπά μια ενότητα. Έτσι ε-νώ ο Θεός εκλαμβάνει πάντοτε τον άνδρα και τη γυναίκα ως ένα εμείς —γι' αυτό και απευθύνεται πάντοτε και προς τους δύο— ο διάβολος, ευθύς με την εμφάνισή του, απευθύνεται μόνο στον ένα. Αν η αγάπη ε-νώνει, η άρνησή της χωρίζει. Ταυτόχρονα η λέξη διάβολος σημαίνει αυτόν που διαβάλλει, που εκφέρει δηλαδή μια ψευδή εκδοχή για την αλήθεια. Έτσι ο διάβολος

διαβάλλει στην Εύα τον Θεό, τον παρουσιάζει όχι ως αγαπητική κοινωνία αλλά ως μοχθηρό και απάνθρωπο τύραννο. Η αποδοχή εκ μέρους του ανθρώπου αυτής της παραμορφω-μένης αντίληψης για τον Θεό και η λόγω αυ-τής διακοπή της κοινωνίας μαζί του, προκαλεί την πτώση, την πτώση του ανθρώπου απ' τη ζωή. Το οντολογικό τρίπτυχο Θεός-άνθρωπος-κόσμος δεν θεωρείται πια ως ενό-τητα αγάπης και ελευθερίας, αλλά εκλαμβάνεται ως δυσαρμονία, όπου το ένα μέρος εχθρεύεται και επιβουλεύεται το άλλο. Την αρμονική ενότητα των πάντων διαδέχεται η ρήξη και η σύγκρουση των διαφόρων μερών μεταξύ τους. Ο άνθρωπος παύει να είναι πρό-σωπο , αγαπητική κοινωνία με το συνάνθρω-πο, και εκπίπτει σε άτομο, απρόσωπη μονά-δα της ανθρώπινης φύσης. Το ομοούσιο των ανθρώπων διασπάται και κάθε πεπτωκώς άνθρωπος παρουσιάζεται ως κύριος της δι-κής του ατομικής πλέον φύσης, την οποία και αντιπαραθέτει ως «εγώ του» στις φύσεις των άλλων. Το αλλοτριωμένο άτομο ιδιοποι-είται την κοινή ανθρώπινη φύση, εκλαμβάνει το μερικό ως όλο.

Έτσι η πτώση έχει καίριες συνέπειες και στην ανδρόγυνη ενότητα. Την ενότητα άνδρα και γυναίκας αντικαθιστά η διαμάχη αρσενικού και θηλυκού. Τώρα υπάρχει «το ανδρικό και γυναικείο στοιχείο, πολωμένα και τα δύο και καθοριζόμενα από τις δυνά-μεις της έλξεως και της αποστροφής. Οι όροι της κοινωνίας αντιστρέφονται σε όρους πολώσεως· ο καθένας ανήκει στον εαυτό του». Άνδρας και γυναίκα «εκπίπτουν και οι δύο σ' ένα επίπεδο όπου δεν αισθάνονται την εσωτερική και προσωπική αλληλοεξάρτηση και αλληλοσυμπλήρωση, αλλά δουλώνονται στον πειρασμό της ατομικιστικής ζωής και των συ-νεχών διεκδικήσεων της, της αυθαίρετης επι-θυμίας και της απρόσωπης ικανοποίησεως, της αλλοτριώσεως και του περιορισμού στις ανάγκες και τις απαιτήσεις του φύλου. Εκ-πίπτουν στο επίπεδο της αισθησιακής αντιλήψεως και υποδουλώσεως της ζωής, εγκαι-νιάζουν την αφεγγή νύκτα των παθών».

Ενώ πριν την πτώση ο Αδάμ έβλεπε την Εύα ως συ, μετά την πτώση η Εύα μετατρέπεται σε αυτή. Η μετάβαση από το όνομα στην αντωνυμία σηματοδοτεί την εποχή της αλλοτρίωσης. Οι άνθρωποι εκπίπτουν σε αντικείμενα, το πρόσωπο υποτάσσεται στο φύλο. Ενώ προηγουμένως άνδρας και γυ-ναίκα ήσαν γυμνοί και δεν εντρέποντο τώ-ρα ντρέπονται ο ένας τον άλλο. Στην κοι-νότητα της αγάπης δεν υπάρχει τίποτε για να κρυφτεί. Στον κόσμο όμως της πτώσης, της απουσίας αγάπης, ο αποξενωμένος άν-θρωπος βλέπει τον άλλο ως απρόσωπο αντικείμενο, ως όργανο για χρήση και κατάχρηση. Το λάγνο βλέμμα ενδιαφέρεται μό-νο για το φύλο, αποπροσωποιεί, γυμνώνει τον άνθρωπο από την προσωπική του ετε-ρότητα. Η πτώση επιφέρει «αυτή την τυφλή αντιμετώπιση, αυτήν την άγνοια του άλλου σ' αυτήν ακριβώς την πράξη που η Βίβλος ονομάζει “γνώση”, είναι το πρόσωπο που μεταμορφώνεται σε σώμα, ενώ είναι το σώ-μα που θα έπρεπε να μεταμορφωθεί σε

πρό-σωπο». Έτσι ντροπή είναι η άμυνα απέναντι στο αδηφάγο βλέμμα του άλλου, που αναζητά και ορέγεται τη λεία του. Εδώ δεν υπάρχουν αγαπώμενα πρόσωπα, ο Αδάμ και η Εύα, αλλά αντίπαλα φύλα, το αρσενικό και το θηλυκό.

Ο πόλεμος των φύλων αρχίζει. Ο άνδρας εκλαμβάνει τη γυναίκα σαν αντικείμενο για κτήση και κατάκτηση, χρήσιμο στην εγω-κεντρική του εκτόνωση. Αλλά και ο δούλος εκδικείται τον αφέντη του, καθιστώντας τον δούλο δούλου. Η γυναίκα εκδικείται τον άνδρα γενόμενη αντικείμενο του ερωτικού του πόθου, υποτάσσοντάς τον έτσι ψυχολογικά. Η ψυχική και σωματική υποταγή του άλλου αποτελεί τη στοχοθεσία των μη αγαπώντων προσώπων. Συνέπειά της ο σαδο-μαζοχισμός, ο φαύλος κύκλος ηδονής και οδύνης. Η έλξη και η απώθηση, η εναλλαγή μίσους και γοητείας προς το ποθούμενο αντικείμενο, διασπά έσωθεν και έξωθεν τον άνθρωπο. Η επιθυμία αυτονομείται απ' την αγάπη. Η ένωση των σωμάτων δεν εκφράζει και δεν υπηρετεί την ένωση των ψυχών. Το φίλαυτο άτομο διαστρέφει και τη σεξουαλικότητα —δώρο του Θεού στο μεταπτωτικό άνθρωπο, ως μία ακόμη δυνατότητα εξόδου απ' το εγώ. Γι' αυτό οι άνθρωποι βιώνουν «την αμεσότητα του θανάτου. Απαίτηση, βουλημία, ανάγκη —αντιστάσεις του ατομικού στη ζωτική κοινωνία. Το ένστικτο της αυτοσυντήρησης, η ορμή της ιδιοποίησης, η δίψα της αυτοβεβαίωσης. Αλλοτριώνουν τη σχέση, οριοθετούν τη συνύπαρξη, αναστρέφουν τη μέθεξη. Υπονομεύουν την αποδέσμευση της ζωής. Αντιμάχονται τον έρωτα». Ο πεπτωκώς άνθρωπος προσέρχεται στον έρωτα φτωχός και φεύγει φτωχότερος, αφού δεν μπορεί να αγαπήσει και να αγαπηθεί.

Έτσι, στην πτωτική κοινωνία, ο άνδρας είτε υπερτιμά είτε υποτιμά τη γυναίκα, την πολώνει μεταξύ ειδωλοποίησης και αποκτήνωσης. Το βιβλικό κείμενο αναφέρει ότι μετά την πτώση ο άνδρας ονομάζει τη γυναίκα, σαφής ένδειξη της υποταγής της πλέον σε αυτόν. Την ίδια όμως στιγμή την ονομάζει «Ζωή, ότι μήτηρ πάντων των ζώντων» (Γεν. 3:20), θεωρεί δηλαδή ότι αυτή και όχι ο Θεός είναι η πηγή της ζωής. Γι' αυτό και το όνομα Hava που δίνεται στη γυναίκα συγγενεύει με τη λέξη Jahve, με την οποία ονομάζεται ο Θεός. Ο άνδρας ειδωλοποιεί τη γυναίκα, αναδεικνύοντάς την σε απρόσωπο ασώματο ιδεώδες. Πρόκειται για την ιδέα του αιωνίου θήλεος, την πλήρη αποσάρκωση της γυναίκας. Η αυτονόμηση της αγάπης από τη σεξουαλικότητα οδηγεί στο δυϊσμό: ο άνδρας δεν μπορεί να έχει σεξουαλική σχέση με τη γυναίκα που αγαπά και δεν μπορεί να αγαπήσει αυτήν με την οποία έχει σεξουαλική σχέση. Ο Κιρκεργκάαρτ αγαπά μια αφαίρεση της γυναίκας και όχι την απτή και συγκεκριμένη Ρεγγίνα, γι' αυτό και αρνείται να την παντρευτεί.

Στον άλλο πόλο του εκκρεμούς της πτώσης βρίσκεται η αποκτήνωση της γυναίκας, ο υποβιβασμός της στην άλογη δημιουργία. Η γυναίκα εκλαμβάνεται ως

ένα ενδιαμέσο ον μεταξύ ανθρώπου και ζώου, χρήσιμο για τη σεξουαλική ικανοποίηση του άνδρα. Πρόκειται για την αντίληψη του πονηρού θηλυκού, την πλήρη αποπνευματοποίηση της γυναίκας. Ο Δον Ζουάν, ανίκανος να εμβαθύνει στην ποιότητα, αναζητά την ποσότητα, τον αριθμό, διαιρεί τη γυναικεία ομορφιά διά του μηδενός. Ανίκανος να αγαπήσει το κάλλος ενός συγκεκριμένου προσώπου, υποκύπτει στη γοητεία του απρόσωπου φύλου. Ως άλλος Σίσυφος αυτοκαταδικάζεται να περιφέρει τη μοναξιά και την αποξένωσή του στο χώρο των ανακυκλούμενων αντικειμένων.

Ο ανδροκεντρισμός εγκαθιστάμενος στην ιστορία —αυτόν ζει ο βιβλικός συγγραφέας— εκλαμβάνει το μέρος ως όλο: το αρσενικό φύλο ιδιοποιείται την ανθρώπινη φύση. Γι' αυτό μετά την πτώση (βλ. Γεν. 3:20) ο άνδρας σφετερίζεται τη λέξη Αδάμ —όρο για τον άνθρωπο, άνδρα και γυναίκα. Για τον ανδροκεντρισμό άνθρωπος πλέον είναι μόνο ο άνδρας. «Φυσική» συνέπεια η αντίληψη ότι ο άνθρωπος δημιουργείται από μόνο το ανδρικό σπέρμα. Από την αρχαιότητα μέχρι τον Θωμά Ακινάτη και τον Σίγμουντ Φρόυντ, ο υφέρπων ανδροκεντρισμός θεωρεί το ανδρικό σπέρμα ως τον άνθρωπο. Η γυναίκα, ως προερχόμενη από ελαττωματικό ανδρικό σπέρμα, δεν είναι παρά ένα λάθος της φύσης. Κατά συνέπεια «ο γεννήτορας είναι ο άνδρας. Η γυναίκα δεν είναι παρά ένας βοηθός που προσφέρει την υλη. (...) Σιγά-σιγά ριζώνεται η ιδέα ότι η γυναίκα βρίσκεται πλήρως στην υπηρεσία της φύσης, ελαττωμένη να μην είναι τίποτε άλλο παρά μία συνεχής μήτρα».

Το φαινόμενο της «γυναίκας κήπου» εισέρχεται στο προσκήνιο. Η γυναίκα μοιάζει με κήπο, στον οποίο ο άνδρας εναποθέτει το σπέρμα του μέχρις ότου αυτό αναπτυχθεί. Οι συνέπειες είναι τραγικές. Αφού ο άνδρας είναι που δημιουργεί ανθρώπους τότε ο άνδρας είναι ανώτερος από τη γυναίκα. Συνεπώς ένας γιός είναι σπουδαιότερος από μια κόρη. Η σχέση άνδρα και γυναίκας θεωρείται ως σχέση κατοχής και ιδιοκτησίας. Ακόμη, αν ο κήπος δεν είναι κατάλληλος για βλάστηση, τότε ο κάτοχός του μπορεί ή να τον αλλάξει ή να πάρει ακόμη ένα. Το διαζύγιο σε βάρος της γυναίκας και η πολυγαμία του άνδρα δικαιώνονται. Επιπλέον η μοιχεία και η πορνεία είναι αδικήματα μόνο για τη γυναίκα, αφού ένα πράγμα χρησιμοποιείται όχι από τον κάτοχό του.

Η ανδροκεντρική θέαση των πραγμάτων δημιουργεί τα δυαλιστικά σχήματα ανώτερο-κατώτερο, δυνατό-αδύνατο, δημόσιο-ιδιωτικό. Κάθε καλό προέρχεται από τον άν-δρα, ενώ κάθε κακό προέρχεται απ' τη γυναί-κα. Για κάθε αποτυχία στη ζωή ο άνδρας θα έχει εύκολη εξήγηση: «Η γυνή, ην έδωκας μετ' εμού, αύτη μοι έδωκεν από του ξύλου, και έφαγον» (Γεν. 3:12). Στην έκτρωση, στην πορνεία, στο βιασμό, η ευθύνη θα βαραίνει αποκλειστικά τη γυναίκα.

Το σύνδρομο αυτό του ανδροκεντρισμού αναδεικνύεται ανάγλυφα στο επεισόδιο της επ' αυτοφώρω συλληφθείσας μοιχαλίδας, που διασώζει ο Ευαγγελιστής Ιωάννης (βλ. Ιω. 8:3-11). Στη συγκεκριμένη μοιχεία — όπως είναι φυσικό— συμμετείχαν δύο άν-θρωποι, ένας άνδρας και μια γυναίκα. Αλλά ενώ συμμετείχαν δύο, συλλαμβάνεται μό-νο ένας, η γυναίκα. Ο άνδρας δεν θεωρεί τον εαυτό του υπόλογο για μια πράξη που διαπράττει εξίσου με μια γυναίκα. Και όχι μό-νο αυτό αλλά και κατηγορεί τη γυναίκα για την πράξη στην οποία ο ίδιος συμμετείχε. Ε-πιπλέον, ο άνδρας είναι αυτός που θα δικά-σει και θα καταδικάσει. Ο ανδροκεντρισμός σε όλο του το μεγαλείο!

Όταν το θέμα μεταφέρεται στον Χριστό αυτός αρνείται να δικαιολογήσει τον ανδροκεντρισμό, αρνείται να δει το θέμα μέσα α-πό τη μονομερή ανδρική σκοπιά. Με τη στά-ση του ο Χριστός υπενθυμίζει ότι η αμαρ-τία ανήκει στα πρόσωπα και όχι στα φύλα, η αμαρτία είναι της πεπτωκυίας ανθρωπότητας και όχι των γυναικών. Μήπως η αμαρτία αυτής της γυναίκας δεν είναι αμαρτία και ενός άνδρα, μήπως δεν ευθύνονται όλοι για την κατάσταση του πεπτωκότος κόσμου; Αυτό λοιπόν που χρειάζεται η πεπτωκυία ανθρωπότητα δεν είναι η καταδίκη αλλά η θεραπεία. Δεν χρειάζεται ένας πιο δίκαιος νόμος αλλά η εσχατολογική θέαση ζωής, στην οποία ισχύει πλήρως η ισοτιμία ανδρός και γυναικός.

(Σταύρος Σ. Φωτίου, Άνδρας και γυναίκα: Ο άνθρωπος, εκδ. Ακρίτας, σ.25-34)